

אור ההליכות

גיליון 154
אדר"ב
תשפ"ב

המרכז העולמי
למשפט התורה

בית הדין
לדיני ממונות

ארגון
"אשת חי"ל"

כולל
להכשרת דיינים

שבטות עיון | ירחי כלה
וישיבות ר"ח

הוצאת ספרים
מכון משה

אתר
"נצח ישראל"
www.net-sah.org

העלון מוקדש לזכר הוריי
משה ב"ר ג'מיל
סלומי זצ"ל
שמוחה ב"ר סעיד (נפש)
סלומי זצ"ל
נדבת הבת צינה מהצרי
הלוי

מפטיר פרשת 'זכור' או 'פרה' | מו"ר הרה"ג רצון ערוסי שליט"א

הנה לדעת בעלי התוספות (ברכות יג,א; מגילה יז,ב) חובת קריאת פרשת 'זכור' היא מן התורה בגלל ציווי התורה "זכור את אשר עשה לך עמלק", ולדעתם 'זכור' היינו מתוך הכתב, מספר תורה. לכן, לדעתם, חכמי ישראל שתקנו לקרוא את פרשת 'זכור', הם בעצם באו לתת את המסגרת של קיום מצווה מן התורה. אולם לרבנו הרמב"ם שיטה אחרת – "זכור את אשר עשה לך עמלק" זו מצוות כל יחיד, לא דווקא בציבור, זמנה בכל יום, בכל מקום ובכל שעה, בפה או מהכתב, בכל דרך, אפילו תוך כדי הרצאה בעניינו וכל השנה. כמו כן לא דווקא מתוך ספר תורה אלא הקריאה בתורה היא רק תקנת חכמים, וכשהמשנה אומרת (מגילה ד,ו) "קטן קורא בתורה ומתרגם" היא מתכוונת גם לפרשיות הללו (זכור ופרה). אכן אנו נוהגים כרמב"ם (כך לפי התכאליל), ומי שרוצה לחוש ולהחמיר – יחמיר, אבל רק לגבי קטן כי אין רשות להחמיר ולמנוע גדול בחזקה דרבא, ובלבד שכתוצאה מכך לא ייפגע כבוד הבריות וכבוד אבותינו ורבותינו הקדושים. זאת בפרט רק בפרשת 'זכור' משום שבעניין פרשת 'פרה', אמנם מרן בשו"ע הביא שיש אומרים גם היא מן התורה, אבל בזה נחלקו הדעות וסוף סוף לא מצאנו חובת זכירה בדיני טהרה מטומאת מת אלא דרשה בלבד וכלל גדול הוא שאין פוסקים הלכות מאגדות. בנוסף רבנו הרמב"ם לא מנה כמצווה את זכרון חטא העגל, ואין פלא שהגרי"א אמר על כך שנוסחה משובשת נודמנה לו לבית יוסף מבעלי התוספות ושאין זכירת פרה מן התורה. אמנם יש הטוענים שכל ארבע פרשיות חודש אדר בפרט וכל מפטיר בספר תורה שני בכלל הן כעין חובה מן התורה משום חובת היום וכך קבעו שצריך לקראן, לכן נוהגים הם שלא יבוא הקטן ויוציא את הגדול בחובת היום. אולם הרי הם מתייחסים לקטן ולא לגדול (כאמור לעיל) ובאופן עקרוני גם אין אנו הולכים לפי שיטה זו כי אצלנו כפי עיקר הדין אין הבחנה בין מפטיר למפטיר אלא כל המפטירים דינם שווה, וקטן יכול לעלות לתורה בחובת היום גם במפטיר של ראש חודש בלא שום היסוס.

לסיכום, בוודאי עלינו ללמוד אימתי החומרה היא חסידות והתעלות, ואימתי החומרה היא בגדר חמוריות, חלילה. הנה כבר גדולי המורים לא אחת מלגלים על חומרות מסוימות ואומרים "וחמורו יגיד לו" וכך כנגד המקילים אומרים "ומקלו יגיד לו".

כידוע לפי הנפסק בשו"ע (או"ח קמ"ב; שם תרפ"ז) פרשת 'זכור' היא מן התורה, לפיכך יש שאינם מעלים קטן לקריאתה, ויש אף מחמירים בגדול מכוח "חזקה דרבא" כלומר שטרם הביא שתי שערות בפועל, ולכן נחשב גדול למילי דרבנן, אבל לא למילי דאורייתא. יתרה מזאת הובאה בשו"ע (שם) דעה שגם פרשת 'פרה' היא מן התורה, וכך יצא שבקהילות שונות נהגו אף בה לא להעלות קטן לקריאתה. עם זאת יהודי תימן נהגו כמנהג הרמב"ם אשר אינו סבור שפרשת זכור היא מדאורייתא אלא מדרבנן כי מצוות זכור היא מצווה מן התורה, וזמנה בכל עת, בכל מקום ובכל אופן אפילו ע"י כל יחיד ויחיד. אמנם מהרי"ץ (שו"ת פעולת צדיק ח"ב,צו) החמיר שקטן לא יקרא פרשת 'זכור', אך הוא לא החמיר ביחס לגדול מכוח "חזקה דרבא", ועאכ"ו לא בפרשת 'פרה' שמהרי"ץ לא התייחס אליה.

לעתים יש החושבים עצמם מחמירים בדין קריאת פרשיות 'זכור' ו'פרה', אבל למעשה הם עלולים למצוא עצמם מקילים בעניינים אחרים כדוגמת כבוד הבריות, כבוד רבותיהם ומנהג אבותיהם. למשל כאשר חתן בר מצווה מבקש לעלות לתורה במועד שמחתו החל באחת מפרשיות אלה ומונעים ממנו זה בא על חשבון כבוד הבריות ועל חשבון פגיעה בנער שיופלה לרעה מכל חבריו, ויקופח בשמחת קבלת עול מצוות. הרי לא אמרו להחמיר בפרשת 'זכור' אלא רק בקטן, אבל לא למנוע גדול מדין "חזקה דרבא", ואף מהרי"ץ שהחמיר בפרשת 'זכור' (שם, ורק לכתחילה), הרי זה רק בקטן ולא עלה על דעתו להחמיר בגדול מכוח "חזקה דרבא". זאת ועוד לא כולם החמירו בתימן בפרשת 'זכור', ובמיוחד כשמדובר בפרשת 'פרה' בה מהרי"ץ ואבותינו לא החמירו כלל. אם בני דורנו יחמירו בניגוד למנהג אבותינו הם ח"ו בבחינת "דור אבותיו יקלל" (משלי ל"א) ובבחינת "ואל תבוז כי זקנה אמך" (שם כ"ג), והם במעשיהם כאילו בושים במורשתם עתיקת היום מן הנראית בעיניהם כגריעותא, אבל היא מעליותא דווקא בכך שהיא מקורית וכך נהגו חכמי המשנה והתלמוד. עוד ניתן ללמוד על גדול כבוד הבריות מכך שמהרי"ץ דן בתשובותיו ופלפל באריכות אם להעלות סומא לתורה, ואף אחינו האשכנזים והספרדים הנהיגו בפועל שבעל קורא יקרא בתורה כדי לא לבייש את עמי הארצות. זאת במיוחד כשמתבוננים בטיב החובה של קריאת פרשת 'זכור' או 'פרה' אם דרבנן אם דאורייתא.

חלק 14 | "הונח תוכיח" - הלכה למעשה

אור החינוך - הרב יונתן לוי

רגוע, רחוק משעת המעשה, ובאווירה נינוחה לדון עם הילד על הדברים.

בנוסף, ההערה צריכה להיות מכוונת למעשה של הילד ולא כלפי אישיותו. כמו כן, על ההערה להיות מותאמת למעשה, על מנת שנבנה אצל הילד סולם ערכים נכון.

במידת האפשר ראוי להשהות את התגובה. על פי רוב תגובה מיידית תנבע מתוך כעס ולא מתוך שיקול דעת. אם הגבנו באופן מוטעה, זו לא בושה להתנצל. אדרבה, ההתנצלות ולקחת האחריות על הפגיעה בילד משדרת לו את המסר החשוב שאיננו מושלמים ושאננו מתחמקים מלקיחת אחריות על טעויותינו.

גם מיקום אמירת ההערה חשוב מאוד. יש להקפיד שלא להעיר לילד במקום שעלול להביך אותו, למשל, ליד חברים או בני משפחה.

החשוב ביותר הוא לעודד את הילד על הטוב שעשה, גם אם עשה מעט ולא באופן מושלם. העידוד על הטוב נותן בילד כוח לעשות עוד ועוד טוב.

במקרים בהם הילד נמצא במצב של חוסר אמון בעצמו אסור להעיר לו ויש רק לשבח ולעצמו.

ומי שאינו יודע לבקר מבלי לדרוס את הילד עדיף שיימנע מכך לגמרי! מכיוון שהנזק של הביקורת יהיה גדול ועלול להרחיק את הילד מהערכים לאורם אנו רוצים לחנכו.

ונסיים בהצעה שיכולה לשנות את האווירה בבית, לקבוע יום בשבוע בו המשפחה, בדגש על ילדי ההורים, שמים את הביקורת בצד ומתרכזים בטוב. אנחנו מתחילים. ואתם?

יונתן לוי, מחבר הספרים: "יסודות החינוך" - הדרכות חינוכיות להורים ו"מתגברים בקדושה" - הדרכות מעצימות לנער המתבגר.

050-9391244
yonaam@gmail.com

במאמרים הקודמים הסברנו את הסכנה שבביקורת. הסברנו שעל מנת לאזן משפט ביקורת שהילד שמע עליו לשמוע חמישה משפטים מעצימים. לכן הצענו דרכים אחרות ליצור שינוי אצל הילד מתוך העצמת הטוב שבו.

הזכרנו את דברי התלמוד שלמרות כוונותינו הטובות לא תמיד אמירת ביקורת או תוכחה משיגה את מטרתה. אדרבה, פעמים רבות היא יוצרת חסימה בלב השומע.

במקרים בהם אנו כהורים מחליטים שעלינו להעיר לילדינו עלינו להקפיד "לנטרל" את מה שמונע מהביקורת להישמע, את חסימת הלב.

ראשית, ביקורת היא ביקור בחייו של האחר ללא הזמנה. לכן לפני שאנו מבקרים משהו עלינו לברר איתו האם הוא פנוי לשמוע ביקורת. תזמון ההערה קריטי על מנת להבטיח שהיא תהיה אפקטיבית ולא תיצור חיץ בין המבקר למושא הביקורת.

כהורים אנו בדרך כלל מכירים את ילדנו ומודעים ליתרונות ולחסרונות שבו. וגם כשאנו רואים לנכון להעיר לו, עלינו לעשות זאת מתוך כבוד. כאשר מעירים מתוך כבוד, ליבו של הילד פתוח לקבל את התוכחה והביקורת אינה יורדת לחייו של הילד. על הביקורת להיאמר בצורה עניינית, ולא לטשטש את ראיית הטוב שבילד.

בנוסף, עלינו להקפיד שהביקורת תנבע מאהבה לילד ואמון בו. ביקורת הנובעת מאהבה אינה מבטלת את הילד אלא מזהה את נקודות הקושי שלו ומעודדת אותו להתקדם. כך, לא רק שאינה מרחיקה בינינו לבין הילד, אלא בטוחה הרחוק אף מחזקת את הקשר איתו. כמובן שהדבר תלוי בקשר הקיים בינינו לבין הילד באופן כללי.

כשאנו מעירים על ענין מסויים עלינו לומר הערה נקודתית וקצרה, ולא לפתוח בנאום המתאר את התנהגותו ביחס לאותו נושא מיום שנולד. אם התנהגות מסויימת חוזרת על עצמה מומלץ למצוא זמן

הצלחה בזוגיות | חגי צדוק

בסקאלה הזו. זה בבחירתכם. התוצאה - היכן אתם על הסקאלה, תלויה רק באישיותכם - תוצר השקעתכם. מובן שכל שתשקיעו יותר, תשיגו יותר.

וכאן האמת הכואבת... לא תצליחו לשנות מעכשיו. זו עבודה ב"יהודית" קוראים לזה עבודת המידות. פשוט ולא קל. עזבו את הסיפורים הקלים על "בעלך צריך כבוד" (מעניין מיהו הגבר הגאוותן שהמציא כלל מזור זה... זו פשוט קלישאה שדורשת העמקה), "אשתך צריכה שתעריך אותה" (אלא מה? אז הכל כאן?). כשאנו נבוכים, אנו מחפשים במה להיאחז, שנחוש ביטחון, וכך נאחזים בדרך זו או אחרת, אך האמת, ובדקו אותי, מורכבת יותר.

אז אם יש לך את זה, על פי רוב, הזוגיות שלך מוצלחת. ואם לא, אז... אבל אל תעצרו כאן. פתחו את התכונה הזו. ואוו, כמה זה קשה למי שאינו כזה (רובינו)!

אבל זה לא הכל. כי אין הכוונה למחוק את צרכיך. גם זה הרס לזוגיות, כי ישנם צרכים שאי אפשר, ולא נכון למחוק (צרכים מקשרים. כשאין צרכים, אין חיבור), וזה יתפוצץ בסוף. כאן נכנסת האומנות שהייתי מכנה "כבד וכבד" - כבד/י אותה/ו, וכבד/י עצמך. זה מורכב, זה דורש יכולות (ולמידה) תקשורתיות, ואחרות. יש מה ללמוד. ואיך זיל גמור.

הנה הפעם אנו נוגעים בעולם המורכב של זוגיות 'שעובדת'.

למה מורכב? טוב, תחשבו כמה קראתם ושמתם על זוגיות. האם זה באמת שינה לאנשים את הזוגיות? ... בעיניי, משהו מתפספס, ואותו הייתי מחפש: האם יש איזה משהו בסיסי שרלוונטי כמעט לכולנו, שהוא בעצם הבסיס לזוגיות נכונה?

הניסיון וההיגיון מראים שכן יש משהו בסיסי 'חובה' להצלחה. אם יש לכם אותו, אתם מצליחים, ואם לא, אז פחות. עם זאת, עדיין, אם ארצה להיות ריאלי, בסוף זה רק מאמר, לא תהליך, ולא אינדיבידואלי, אז אולי אני הולך להועיל רק לאחד מאלף (והקול ה'כל כך רוצה' שבליבי צועק עכשיו: "אולי אפילו ליותר!") תמים שכמוהו). אם הצלחתי, היה שווה!

התבוננו סביבכם, מיהם הזוגות המצליחים? שימו לב, לרובם מכנה משותף, אם נדע אותו, ונאמת את ההיגיון שאכן הוא גורם הצלחה, זה כנראה שם. קוראים לזה: הבנה, כבוד וסובלנות, לעמדה, או הרגשה שונה משלי, ואפילו לכוז שלכאורה פוגעת בי. זה שם. הנה אסביר.

החיכוכים בזוגיות ברובם, סובבים סביב חילוקי דעות, עמדות וערכים וצרכים סותרים. אני טועה? עתה, הרי לכל קונפליקט יש תוצאה. וכאן המבחן, מבחן התוצאה: האם הקונפליקט מוליד הרס - ויכוחים, כעסים, פגיעות וכאבים, או אולי אפילו הפוך (...!). דמינו סקאלה שבקצה האחד שלה יש הרס וחורבן לזוגיות, ובקצה השני, "ורדים ושושנים" (טוב, לפחות להמחיש...). עכשיו, ככל שאתם סובלניים ומכבדים יותר עמדות ורגשות הסותרים את שלכם, כך במבחן התוצאה, אתם מתרחקים מהקצה הרע לעבר הקצה הטוב והיפה.

שימו לב, אין איזה 'מצב נכון' בזוגיות, היכן 'נכון' להיות על הרצף

חגי צדוק, מרצה ויועץ נישואין ופסיכותרפיה.
052-7673970
אתר: hagaiz.co.il

ש. אדם ששתה יותר מרביעית יין בסעודת פורים. האם רשאי לברך ברכת המזון? האם רשאי להתפלל מנחה?

ת. עיין שו"ע, אור"ח קפה"ג, שאפשר לברך ברכת המזון אם נשתכר. ונראה שדוקא לענין תפילה שהיא עבודה שבלב הקפידה ההכלה שאפילו שתוי לא יתפלל לכתחילה, לא כן לברכות, שאם נשתכר כשרות לוט לא יברך ואין ברכתו ברכה. נחלקו הדעות אם נשתכר באופן שאינו יכול לדבר בפני המלך, עיין שו"ת פעולת צדיק ח"ב, קפח, שאסר, אף שהמג"א התיר.

ש. מה לעשות עם מתנות לאביונים לפורים ע"י העברה בנקאית ולא בו ביום של פורים?

ת. ניתן לצאת ידי חובה ע"י העברה בנקאית, ובלבד שהעני יוכל ליהנות בה ביום הפורים, ואם ההעברה נעשתה לפני פורים, שידוע לו שיוכה במתנה רק ביום פורים, כי מצוות מתנות לאביונים היא ביום פורים, ולא לפני ולא אחרי.

ש. אבל שחל פורים בתוך שבועת ימי אבילותו, האם מותר לו לסעוד סעודת פורים ככל האדם. או שחלים עליו מגבלות מסוימות.

ת. האבל חייב בכל המצוות לרבות מצוות שמחה, וברכת שהחיינו וכיו"ב, לכן הוא נוהג במשתה פורים, דהיינו אוכל ושותה יין ומודה לה; על נסיו ונפלאותיו. רק שלא ינהג בריבוי שמחה, שיש והיא גוררת להוללות.

ש. אם מותר לעקור עשבי פרא בידיים, למה לעשות את זה בשינוי ובלילה?

ת. עשבי פרא, שפוגעים בצמחייה או מהווים מקור מסתור לנחשים ועקרבים וכיו"ב, מותר לעקורם בידיים בשנת השמיטה.

אם אינו יכול בידי, אפשר בכל דרך, אבל בשינוי, כדי שלא יהיה בחינת עובד באדמה.

ההמלצה לעשות את בלילה היא מפני הרואים, אלא אם כן הצמחייה פראית גבוהה ונראית לעיני כל, שאז יודעים הרואים שהוא מסלק רק את הצמחייה הפראית.

ש. האם מותר לי לקבוע חברותא באמצעים אלקטרוניים (כמו זום) עם בת

היא אמרה שהיא ניסתה והיא לא הצליחה ללמוד תורה לבד (להורים שלה אין זמן וחברות שלה לא ממש יכולות לעזור בעניין).

זו משהי שאני לא נפגש איתה אלה יצרנו קשר דרך האינטרנט כך שאין חשש קירבה אי ייחוד.

ת. חברותא - מין שבשאינו מינו - לא. אבל ללמד מדי פעם:

מבחינה עקרונית - לא, כי גם בקשר זה יש דינמיקה שעלולה לגרום למכשול.

מבחינה מעשית - יש לבדוק נתונים: גיל, הנושא הנלמד ועוד.

ש. קהילה של בית הכנסת, האם מותר לשבת ישיבה של משפחות משפחות במסיבה לצורך אוכל. כיצד פוסק הרמב"ם לגבי ישיבה מעורבת?

ת. כתב הרמב"ם, שביתת יו"ט ו, כא: "חייבין בית דין להעמיד שוטרים, ברגלים (=חגים) שיהיו מסבבין ומחפשים בגנות ובפרדסים ועל הנהרות, כדי שלא יתקבצו לאכול ולשתות שם אנשים ונשים לידי עבירה (=פיקניקים מעורבים שמביאים לידי עבירה). וכן יזהירו על דבר זה לכל העם, כדי שלא יתערבו אנשים ונשים בבתיים לשמחה (=מסיבות שמחה בבתיים, בישיבה מעורבת) ולא ימשכו ביין, שמא יבואו לידי עבירה". ואמנם אבותינו, שהליכות חייהם היו תורת אמת, נהגו שאם היתה שמחה משפחתית, הרי שבליל שבת, שהמשתתפים הם בעיקר בני משפחה, ישבו האנשים בצד אחד, הנשים בצד ממול, באותו חדר. ולמחרת, ביום שבת, הואיל ובאו אורחים שאינם קרובים, האנשים היסבו בחדר אחד, והנשים בחדר אחר. לצערנו, רחוקים אנו ממצואות נפלאה זו, ולכן בשבת רגילה יכולים לשבת בכל שולחן רק בני המשפחה, רב ינהיג אותם בקדושה ובצניעות. כל זאת אם אותם בני הקהילה יסבו לשבת נשים בשולחן אחד, ואנשים בשולחן אחר. אולם בימי שמחה מיוחדים כמו פורים וכיו"ב, אין להתיר אפילו ישיבה משפחתית, כי ריבוי השמחה גורם לפרוץ גדירות.

סיקור הכנס השנתי העולמי ה-31 לדיני ממונות ומשפט התורה

לאמץ את דרכו של משפט התורה - שבית דין מלווה את הליך הבחירות מתחילתו ועד סופו, ודואג לכך שכל המועמדים שיאשרו לבחירות - יהיו נקיים מכל אשמה ורubb.

טוב תעשה המדינה אם תחוקק חוק לפיו, בטרם כל בחירות, בית דין מיוחד המוכשר לכך ופנוי לכך - יבדוק כל חומר שיש על כל מועמד, ובה במידה שיש חשדות או אשמות ידון במידי, לכך שלבחירות יהיו מועמדים נקיים מכל רבב, ולא תקיים המציאות הקלוקלת, שיש על מועמדים מסוימים עננות וחשדות, או תיקים פתוחים, או משפטים ממושכים, והדלפות ותקשורת שופטת - דברים הפוגעים בהליך הדמוקרטי. פוגעים בזכות לבחור ולהיבחר, ופוגעים באימון הציבורי במערכת המשפט.

במקביל לכינוס המרכזי, התקיים כינוס לנשות החיל בנושא: "נתיבים לבחירה נכונה בחיים".

ימי העיון לנשים מצוות כינו"ר החלו ביום רביעי בשעות אחה"צ, עם דברי הפתיחה מאת הרבנית שרה ערוסי מנב"ת, בהנחיית הרבנית אלבו מנב"ת, ובהשתתפות הרבנית מרים שטרן וכבוד הרב צפניה ערוסי שליט"א.

ביום חמישי התכנסו נשים רבות מכל רחבי הארץ ליום עשיר ומהנה. יום העיון נפתח בדבריה המאלפים של הגב' הגיורת אסתר עובדיה שתח' בנושא "מעולם הזוהר לעולם הטוב". יום העיון היה גדוש ומרתק והשתתפו בו בין השאר: הרב נתנאל זליקוביץ, הגב' עדנה נבון, הרבנית שרה יוסף ועוד. הגב' בת גלים שאער, אמו של גלעד שאער הי"ד ריתקה את המשתתפות בדבריה. הכינוס נחתם בסיפוק רב של המשתתפות ובמופע מוזיקלי של הזמרת והאומנית נירית חוטבלי שתח', בו הביעה את הבחירה הנכונה לנתיבי החיים, "כי בשמחה תצאון ובשלום תובלון".

למרות הקורונה, התקיים בתחילת ר"ח אדר א' בירושלים, הכנס השנתי העולמי ה-31 לדיני ממונות ומשפט התורה, מטעם 'הליכות עם ישראל', ובנשיאות מו"ר הרה"ג רצון ערוסי שליט"א. בכנס השתתפו הרבנים הראשיים לישראל, רבני ערים, דיינים, שופטים ומשפטנים וציבור שוחרי משפט התורה.

במהלך הכנס נתלבנו דברים רבי חשיבות בדיני הבחירות מהיבטים שונים וכן בגדרי הכרעות רוב ומיעוט, כשהציבור מגלה התעניינות רבה בנושאים בהם דנו המרצים שליט"א.

בכנס התקיים פאנל תלמידים מרתק בנושא: בחירות דרך הגרלה. התלמידים, נציגי מגמת הדיינים הצעירים של ישיבת בני עקיבא חץ נווה הרצוג בניר גלים, בניהולו של ידידינו הרב עותניאל מנצור ובראשותו של הרב מאיר אדרי, עסקו במקרה בו נפל פגם בהגרלה הראשונה ודנו מה היחס בין ההגרלה השנייה לראשונה וכן האם ישנם הבדלים בין פגמים שונים. משתתפי הכנס נהנו מאוד מהידע והבקיאות המרשימה של התלמידים, על אף גילם הצעיר.

הרש"צ, הג"ר יצחק יוסף שליט"א, עמד בדבריו על הציווי ההלכתי של לא תגורו מפני איש, ועל החובה של כל רב ודיין לעמוד על המשמר חרף הקשיים והתמורות בעת האחרונה.

הרבנים הראשיים שיבחו את חשיבות קיומם של כנסים אלו בכלל, ואת התמדתו של הרב רצון ערוסי בקיומם של כנסים אלו, שמטרתם להביא לידיעת הציבור את המענה התורני לסוגיות הבערות שעל סדר היום.

המשפט המבויים בכנס עסק בנושא: הזכות להיבחר במשפט התורה ובמשפט הישראלי. במהלך המשפט הומלץ בפני השלטונות במדינת ישראל

אור המחשבה - הרב חננאל סרי היתרון החסרון ומה שביניהם

הנהנה מיגיעו יותר מירא שמים דאילו גבי ירא שמים כתיב (תהלים קיב,א) אשרי איש ירא את ה' ואילו גבי הנהנה מיגיעו כתיב (תהלים קכח,ב) יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא ולגבי ירא שמים וטוב לך לא כתיב ביה".

המאמר תמוה לכאורה בגלל שהוא מעמיד את הנהנה מיגיע כפיו כעדיף ממי שירא שמים ואף מראה שירא שמים זוכה לביטוי אשרי שמבטא את טוב העולם הזה בלבד בעוד שהנהנה מיגיע כפיו נהנה מטוב שני העולמות, ונמצא שלירא שמים כאילו אין חלק בעולם הבא, הכיצד? הרב קאפח הסביר מאמר זה (ספר המדע עמ' תרנא) על פי פירוש הרמב"ם למשנה באבות (ג,א) שמלמדת את האדם לעבוד את ה' מאהבה מבלי לצפות לשכר ויחד עם זה היא ממשיכה להדריך "ויהי מורא שמים עליכם". הצורך ביראה לצד האהבה נובע מכך שגם אדם שהגיע לדרגת אהבת ה' צריך להמשיך ולטפח בקרבן את היראה, שכן היראה עוזרת לאדם להישמר מאיסורים ופעולות האהבה היא בדחיפתו להרבות מצוות ומעשים טובים. נמצא שהיראה שומרת על האדם שלא יעשה רע ובכך לא יסתכן ולא יקבל עונשים שמגיעים לחוטאים, אולם שקט זה שמשיג ירא שמים אינו סיבה לתת לו גם שכר טוב שהרי לא עשה שום דבר טוב שבזכותו יעניקו לו פרס ולכן עדיין אין לו חלק לעולם הבא. כדי לזכות בעולם הבא צריך אדם להתקדם ולאסוף זכויות של ממש מצוות שיקום ויעשה.

הדברים משתלבים יפה בהשקפתו הכוללת של הרמב"ם לפיה שכר העולם הבא אינו מושג מספירת מעשי האדם קיזוז הזכויות מול החובות והענקת הנשאר מהם, אלא כל מה שנאסף מוענק לאדם מבלי שיעשו קיזוזים כלשהם ועם כולם הוא יצטרך להישאר, כשכל אחד מחטאיו יעניק לו מעין מצוקה וצער וכל אחת ממצוותיו תעניק לו עונג וקורת רוח. בגלל השקפה זו לא ראה הרמב"ם אפשרות לקבל את התפיסה הנקראת "יסוריני של אהבה" לפיה יש אדם שמתייסר בעולם הזה כדי להרבות לו שכר בעולם הבא וישנו מי שמתענג בעולם הזה כדי שלא יוכל לקבל את שכר מצוותיו בעולם הבא. דרך זו נראתה לרמב"ם לא ראויה שכן היא דומה ללקיחת שוחד, והיא מאפשרת למי שעשה מצוה למחוק עבירה שעשה או יעשה. לכן הגיוני יותר שאין קיזוזים וכל מה שאדם צובר בכל שעה ושעה יזכה אותו בהישג ממשי אם לטוב ואם לרע. בהשקפה כזו ברור שכל אדם צריך לבחון את השעה בה הוא נמצא כיצד לנצלה וכיצד יפעל שלא לאבדה בפעולות חסרות ערך אלא ימלא אותה במעשים משמעותיים שיעניקו לו זכויות שילכו עמו ללא הפסק.

במקומות רבים ההלכה משקפת ומחנכת לצורת הסתכלות ומחשבה שיש להן השלכות משמעותיות רבות. בסוגיות הלכתיות שונות ניתן להבחין שההלכה מחלקת בין שלושה מצבים: מצב חיובי, מצב שלילי ומצב ביניים ממוצע ניטרלי.

במצוות שבין אדם לחברו, ישנו מצב שאדם תומך בחברו ישנו מצב בו הוא מזיק או מעיק לו וישנו מצב של אדם שאדיש למצב חברו ואינו עושה כלפיו שום דבר. ההלכה בדרך כלל דורשת מאיתנו דרגה גבוהה, לא רק שלא לגרום צער אלא גם שנהיה איכפתיים ולא נפקיר את החבר לסכנה או צער שנקלע אליהם. לכן בחיי אדם לא רק שיש איסור לא תרצח אלא אנחנו גם מצווים שלא נעמוד על דם הרע. כך גם בממון לא רק שאסור להזיק לרכוש החבר אלא שאדם נדרש להתערב ולמנוע את אוכדן ממון חברו - השם תשיכם לאחריך, וכשהוא עומד ליפול ויתמוטט כלכלית אנחנו מצווים: אם כסף תלווה את עמי - שאינה מצווה של רשות אלא של חובה.

הדברים ניכרים גם במצוות שאינן קבועות. בקידושין מצאנו שאדם שמקדש אשה בקידושי כסף צריך להעניק לה הנאה שיש בה שווה פרוטה, אולם מדובר דווקא בהנאה חיובית ולא בהנאה שלילית כלומר לא תועיל נתינה שמסירה ממנה דאגה או הרגשה שלילית אחרת כמו פחד גם אם שוויה אלפי פרוטות, לעומת זאת נתינה של פרוטה אחת שהיא יכולה לעשות בה כרצונה תספיק כדי שהאשה תתקדש. כלומר ההלכה דורשת שתהיה מהדבר הניתן תחושת הנאה חיובית ולא מספיק שתהיה הקלה ומרגוע מצרות מעיקות גם אם הן גדולות מאוד. כך גם מי שנדרש שלא יגרום הנאה לחברו, אינו רשאי לתת לו שום דבר שיהנהו אולם מותר לו לפרוע לו את חובותיו, שכן הסרת המכאוב והלחץ אינם הנאה חיובית והם מוסיפים אמנם הקלה אך היא מביאה רק למצב נייטרלי בלבד שאינו מוגדר כהנאה ממשית.

ההכרה בחלוקה זו שמזהה בין כל שני ניוודים גם מצב ביניים של שווי משקל משמעותית לכמה תחומי מחשבה. על פי חלוקה זו הדגיש הרמב"ם (מו"ג, יח) שאין ליחס לקב"ה שום רעה שמתרחשת שכן הקב"ה טוב במהותו וכאלה הן כל פעולותיו. כשרעה מתרחשת הוא רק מאפשר אותה בכך שהוא מפסיק לעשות טוב, ובמניעת השגחתו מופיע הרע שכל הזמן מחכה להזדמנות מימוש בגלל גודל הפגיעות שיש לכל יצור בגלל המרכיב החומרי שבו.

בדומה לכך ביאר הרב קאפח את מאמר חז"ל (ברכות ח,א): "גדול

לנו אל יוסף אשר יאמר לכם תעשו | מו"ר הרה"ג יוסף קאפח זצ"ל

ש. מה הדין בקליפות תפוז?
ת. מאז עלייתי ארצה רגיל לאכול תפוז עם קליפתו.
ש. רבים היום אין רגילים לאכול עם קליפתו, ולמרבה מרחקים אותו בציפוי שוקולד?
ת. הכל תלוי במידת כל אדם.

שמטת משה - נחלת משה עמ' קע

ש. האם נכון לייחד פח שמטה לצורך קליפות ואוכלין שיש בהם קדושת שביעית או שזו הנהגה או חומרא?
ת. כן ראוי לנהוג.
ש. איזה סוגי קליפות ראוי לשומר?
ת. כל קליפה שרגילים בני אדם לאוכלה עדיין היא בקדושת שביעית.

בית הדין לדיני ממונות

בראשות של הרה"ג רצון ערוסי שליט"א
רב העיר קריית אונו וחבר מועצת הרה"ד לישראל

קורא לציבור הרחב להתדיין רק ע"פ דין תורה בכפוף לחוק הבוררות. יש אפשרות לערער לפני הרבב נוסף.

לפרטים יש לפנות אל מזכיר ביה"ד בכתב לבקשת בוררות, בציון פרטי הצדדים המלאים והמדויקים.

בדואר אלקטרוני: bdmamonot@gmail.com
בפקס: 551119-1533
או לכתובת בית הדין לדיני ממונות: ת"ד 911 קריית אונו 55100

אנא תרמו בעין יפה להמשך
הפקת העלון

הליכות עם ישראל בנק לאומי
סניף 952 חשבון 702371/25